

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím:

Forrás:

Apj.
(Hely)

1944. II. 1.
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Borsos Miklós

Idő

"1944"

Személy

Helyszá

Kalapáccsal mintázza szobrait Borsos Miklós

Régóta figyeltem művészetét s mindig csak szobrokkal és domborművekkel találkoztam. A művésszel soha. Nem figyelte a kritikusok és a közönség arcvonalait szobrai előtt, soha nem magyarázott semmit. Elküldte újabb munkáit, maga otthon maradt, mint aki biztosan tudja, hogy ezzel pontosan eleget tett kötelességének. Ha korára gondolok, ezt mondom: meglelt férfi, ha nemrég kelt hirnevére, ezt: fiatal művész. 1906-ban született s már gimnazista korában művész volt. A közönség alig 3 éve, 1941-ben ismerkedett meg Vele. A késői jelentkezés azonban annál biztosabb. Egyetlen lendülettel — tétova mozdulat sem zavarhatta — jutott az élenjárók közé.

Először eddigi életéről kérdezem és a beszámolóval együtt mondja el minden gondját, problémáját. Olyan az élete, mint a régibb divatu romantikus regények. Nagyszébenben született, régi szé-

kely család gyermeke. A román betörés elől először 1916-ban menekült szüleiével, majd pár hónap múlva visszatérve, jobban emlékszik az elhagyott lövészárkokban való kóborlásra, mint a rendszeretlen iskolai órákra. Ugyancsak keveset tanult később a megszállás alatt is. 1922-ben költözött a család Győrbe s itt a szigorú Bencés-gimnázium növendéke a fia-

ÖNARCKÉP

tal Borsos Miklós, már gyakran festegyet, majd körülbeül egy év tanulás után apja műhelyében órásinas lesz.

— Itt az órajavitással ugyan nem ismerkedtem meg — folytatja emlékezését —, de egy-két nekem tetsző szerszámmal

igen. A legkedvesebb egy öreg cizelláló kalapács volt, mely mai napig is kedves szerszámmom.

Vésetetni kezd, nagy gyakorlatra tesz szert. Nem sokkal később vivja művészi hivatásáért harcát Apjával. Minden anyagi támogatás nélkül érkezik Pestre, a képzőművészeti iskolára nem veszik föl, tovább megy: Firenzébe.

— 1928 januárjában vonatra ültem és megérkeztem Firenzébe, ahol olyan világ tárult elém, amit 21 éves fejjel fölfogni is alig tudtam. Egyszerre nem sajnáltam, hogy nem kerültem a budapesti akadémiára. Megcsapott az igaz művészet szelleme. Álomvilágban éltem. Reggeltől estig rajzoltam az utca figuráit. Több száz rajzzal tértem haza fél év múlva és olyan igényekkel, hogy amikor ősszel bekerültem a főiskolára, az ottani szellemet céltalan, unalmas időrablásnak éreztem.

Márciusban ismét utnak indul. Az északolasz városokat járja be egy barátjával. Maradék pénzükön Genovában hajójegyet vesznek Marseilleig. Innen indulnak hazafelé Dél-Provanszon át gyalog, Sok élményt gyűjt a későbbi évekre, hátizsákjában meg a rajzok szaporodnak. Győrben áll meg. Tovább, a fővárosig nem kívánczik. Leckekönyve a vándorbot volt, a végbizonyítványt akkor kapta, amikor a vándorbotot már por lepté a szülői ház valamelyik sötét sarkában. Folytatta munkáját ott, ahol pár nappal előbb, valamelyik kis névtelen francia faluban abbahagyta. Alig ismert itthon valakit, akik még emlékeztek rá rövid akadémikus korából, azok is megfelleltek róla győri magányában. Első.

1931-es munkái elismerést és biztatást kaptak. Ő nem bán bánta egy percig sem a társtalan helyzetet, a magány talán többet jelentett számára, mint a kritikusok és barátok önellentmondó sok jóindulata.

— Tanulmányaimat nem iskolákban, hanem közvetlenül az élet eleve alakjain végeztem. Beállított modell után az akadémián eltöltött fél éven kívül sohasem dolgoztam. Így hát eleve különböznek munkáim mai napig is az akadémia szellemében nevelkedettekétől. Mert ha bármennyire is megutálják évek múlva é szemléletet, szabadulni attól, amit 20—25 éves korban szívunk be, nagyon nehéz. Ha megnézzük azokat a francia művészeket, vagy akár magyarokat is, akik önálló egyéniségek, mind akadémián kívül fejlődtek, vagy csak nagyon rövid időt töltöttek ott.

Az első kiállítása után faragja első szobrát. Hátat fordít a festészetnek és a porfir, a márvány, a gránit felé fordul minden érdeklődése. Kis szobrokat farag, modell nélkül, a kész kompozíció eleve-nen ég lelkében, mint Michelangelónak. Nehéz évek következtek.

— Ebben a reménytelennek látszó időben mindig Van Gogh tanai vigasztaltak. „Födolog, hogy az ember műterme tele legyen művekkel, akkor nyugodtan szivhatja pipáját.” Ez ugy látszik igaz is, mert 1941-ben, amikor végre hét évi munkásságomat a Tamás-galériában kiállítottam, a kritika és a legjobb művészek elismerése kárpótolt az évtizedes kínlásért. Csak ettől az időponttól kezdve van kapcsolatom művészeinkkel.

Igy sem kortársaim, sem az idősebbek nem hathattak művészetem kialakulására. Szabadon és zavartalanul fejlődhettem.

Tavaly építette föl Tihanyban kis műterem-házat. Ezt írja még a mesebeli királykisasszony félszigetéről: *Mintha Mykéne, vagy az archaikus görög világ valamelyik szigetén lennék, olyan ez a táj. Régi vágyam teljesült, hogy itt élhetek és dolgozhatom ez örök emberi motívumok között.*

Igy számol be életéről a félrevonult mester, mindig a legkeményebb köveket választja szobrainak anyagául, kétkezi nehéz munkával, minden segítség nélkül mintázza szobrait az utolsó simításig s aki teljesen új műfajt teremtett a magyar szobrászat területén, a vörösrézlemezről kalapált domborművet. Ez utóbbi érdekel elsősorban. Elmondja a művész, hogy eljárása a legegyszerűbb. Először faalapon a dombormű nagy részleteit kalapálja ki, azután vas állón a kis részleteket. Keskeny és járatlan út. Különleges esztétikai hatást ér el új technikai eljárásával. Formái keményebbek és súlyosabbak mint az öntött, vagy faragott domborműveké. Hitelesen őrzi a művész kézjegyet, oly finomságok visszaadására képes, amilyen más módszerrel talán nem érhető el.

Majd műveinek monumentalitása ötlük szemembe s ebbe öltöm következő kérdésemet.

— *Az ember igyekezzék élményeit a lehető legőszintebben kifejezni, sohasem hamis jelszavak, vagy teóriák köntösében, mert ezek csak külsőségek és sokszor még a jobbakat is megtévesztik. Egyike az ilyen jelszavaknak az „új monumentális szobrászat.” Mi ez? Fiatalszobrászaink könnyen túlméretezett dolgokba fulladnak, ahol a cél nem a minőség, a belső feszültség és formai nagyszabás, hanem a nagy méret. A jó szobor mindig monumentális, vagy pedig nem volt jó.*

— A másik probléma a „magyaros” magyar művészet propágandája — folytatja Borsos Miklós. Alapos gyanu merülhet föl, hogy az ilyen cél nem tisztán művészi. Sokan a külsőségekbe bonyolódnak bele. Alakulóban van már egy kucsma, csizmas, kalpagos magyar művészet. Pedig aki élményeit közvetlen környezetéből meríti, minden figyelmeztető jel nélkül is magyar művészetet fog művelni.

Tihanyi alakjaimat elég magyarnak érzem. Művészi intelligencia és Isten kegyelme az, hogy mennyire tud az ember ebből magasrendű művészetet csinálni. Mert a művészetben csak ez az egy cél lehet igaz és örök.

Befejezésül kiállító tervei felől érdeklődöm. Így vallja meg, hogy a svájci magyar tárlaton szerepel jelenleg három műve, önálló kiállításra nem készül. A szokatlanul nagy kiállításinvázió szinte visszariasztja a szerény és becsületes művészt. Télen át Győrben, nyáron Tihanyban él. Nem vágyik a Főváros után, elégnek itéli, ha műveit küldi maga helyett. Tettel vallja az elvet, hogy a nő fontosabb a művésznél, vagy udvariasabban fogalmazva ugyanezt, hogy a mű maradóktalanul képviseli alkotóját. A művészszel nehéz találkozni, ezért a kemény formájú arcmásoktól, a nagyszabású vörösrézből, domborított reliefektől veszek búcsút az újabb találkozásig.

R. D.